

<https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-78-89>
УДК 373.3/.5.091.12:005.336.2:37.042–047.22] (083.132)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Дослідження виконане в межах НДДКР (реєстраційний номер 0119U001262)

Валентина Доротюк,

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу профільного навчання,
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-4485-3991>

 osvita.apn@gmail.com

Фессалоніка Левченко,

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу профільного навчання
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0003-4295-2934>

 grigorina_apn@ukr.net

Валентин Рогоза,

кандидат педагогічних наук,
науковий співробітник відділу профільного навчання
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-9552-0310>

 rogoza_v@ukr.net

У статті подане науково-методичне забезпечення підготовки вчителя до реалізації компетентісно орієнтованого навчання в закладах загальної середньої освіти як сукупність навчальної літератури, що розроблена на основі визначених дидактико-педагогічних умов, психолого-педагогічних чинників та вимог до цього виду видань.

Представлене забезпечення містить теоретичні основи компетентнісного підходу в освіті та практичні поради учителю щодо реалізації цього підходу на практиці у закладах загальної середньої освіти. Відповідає чинним вимогам до навчальної літератури, зокрема, сприяє наданню знань, розвитку умінь і навичок, закріпленню та оцінюванню знань, їх інтеграції, соціальному й культурному вихованню. Оприявнює шляхи розвитку практичних навичок у вчителів закладів загальної середньої освіти з реалізації компетентнісного підходу у своїй професійній діяльності. Науково-методичне забезпечення стане корисним у подальшому формуванні компетентностей учнів.

Ключові слова: науково-методичне забезпечення; компетентнісно орієнтований підхід; освітній процес; компетентності; заклади загальної середньої освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодення ставить перед особистістю особливі вимоги: сучасна людина має бути вихованою, самостійною, ініціативною, відповідальною, здатною ефективно взаємодіяти при виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання цих завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Саме ці пріоритети лежать в основі реформування сучасної середньої освіти, основне завдання якої – підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а в подальшому і професійних ситуаціях. Тому актуальним завданням сучасної школи є реалізація компетентнісного підходу в навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетентностей особистості. Результатом такого процесу має бути сформованість загальної компетентності людини, яка включає сукупність ключових компетентностей і є інтегрованою характеристикою особистості.

Освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти стосуються всі світові тенденції та інновації: інформатизація, інтеграція та ін. До них належить і компетентнісний підхід, поява якого пов'язана, насамперед, із кризою освіти, що полягає у протиріччі між програмовими вимогами до учня, запитами суспільства і потребами самої особистості в освіті. Проблема полягає, насамперед, у тривалому історичному домінуванні знаннєвого підходу, результатом навчання якого була сукупність накопичених учнем знань (як інформації) умінь і навичок.

Більшою мірою проблеми переходу до компетентнісно орієнтованого навчання знаходяться у площині підготовки вчителя до його впровадження. Саме тому розробка методики і технологій підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання, що, своєю чергою, забезпечить формування в учнів ключових компетентностей та підвищення конкурентоздатності особистості є необхідним і своєчасним.

Вирішення цієї проблеми можна досягнути шляхом розроблення науково-методичного забезпечення підготовки вчителя до реалізації компетентісно орієнтованого навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Дослідженню проблеми реалізації компетентісно орієнтованого освітнього процесу приділяється належна увага. Зокрема, філософську складову вивчали І. Зязюн, І. Кон, В. Кремень, В. Лутай та ін.; теоретичні засади підготовки вчителя розглядалися вітчизняними психологами (Г. Балл, І. Бех, Г. Костюк, С. Максименко, В. Рибалка, В. Семиченко, В. Чудакова).

Для розуміння особливостей реалізації компетентісного підходу важливими є дослідження українських учених: Н. Бібік, Т. Засекоїної, І. Зязюна, М. Головка, О. Локшиної, О. Овчарук, В. Огнев'юка, Л. Паращенко, Н. Побірченко, О. Пометун, І. Родигіної, О. Савченко, С. Сисоевої, М. Топузова, С. Трубачевої, Ю. Швалба; дослідників інших країн: В. Байденка, А. Вербицького, О. Дахіна, І. Зимньої, А. Маркової, Г. Селевка, О. Субетто, А. Хуторського; Д. Боудена, Д. Дюбуа, Д. МакКлелланда, Б. Менсфілда, Д. Равена, Р. Стенберга, А. Стуф, Р. Уайта, Ф. Уінерта, П. Хагера. Різним аспектам компетентності присвячені наукові праці, зокрема: етичної (Л. Хоружа); життєвої (І. Єрмаков, Л. Сохань, М. Степаненко); соціальної (М. Докторович, В. Телєфанко); комунікативної (С. Савін'йон, М. Свейн, Д. Хаймс, Н. Хомський); інформаційної (Н. Баловсяк, П. Кузяєв, С. Майорова).

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є представлення науково-методичного забезпечення підготовки вчителя до реалізації компетентісно орієнтованого навчання в закладах загальної середньої освіти як сукупності навчальної літератури, розробленої на основі визначених дидактико-педагогічних умов, психолого-педагогічних чинників та вимог до цього виду видань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміни, що відбулися у суспільстві в першій третині ХХІ століття, загострили проблеми педагогічної освіти, актуалізувавши пошуки відповіді на питання про сутність педагогічної діяльності та якісний стан професійно-особистісних характеристик її носія — учителя. Метою професійної діяльності учителя є навчання молодого покоління, здатного забезпечувати позитивні тенденції розвитку суспільства та зберігати його спадщину.

Очевидність «старіння» педагогічних колективів, складне та повільне поповнення цього ресурсу гальмують їх наукову, навчальну та виховну мобільність, обумовлюють некритичне використання педагогічного досвіду та сучасних технологій навчання та виховання, а також ефекти психологічної дезадаптації працюючих педагогів — усе це особливо яскраво виявляється на тих територіях, де освіта стає системотворчим фактором життєдіяльності людей, наголошує необхідність виявлення змістовних та організаційних можливостей надання підтримки учням та потребує відповідного наукового обґрунтування.

Ще одним фактором, який сприяє кардинальним змінам у підготовці вчителя, став компетентісний підхід, чинний у закладах загальної середньої освіти протя-

гом останніх років. Це спричинило перегляд діяльності вчителя і зміщення акценту з інформаційної на організаційно-управлінську площину.

З точки зору дидактики компетентнісний підхід виступає як принцип реорганізації змісту і процесу для досягнення зазначених цілей і оцінюється також як освітній результат — якість сучасної освіти. Основним освітнім результатом має стати не система знань, умінь і навичок, а набір ключових компетентностей в інтелектуальній, комунікативній, інформаційній, соціальній та інших сферах (Паламар, 2018).

У дослідженнях Дж. Равена компетентнісний підхід характеризується формуванням активної суспільної позиції учнів та їх становлення як членів суспільства (Равен, 2002).

З позицій компетентнісного підходу рівень освіченості визначається здатністю розв'язувати проблеми різних рівнів складності на основі наявних знань (Васьківська, 2012, с. 226). Отже, згідно з компетентнісним підходом діяльність учнів полягає не в пасивному оволодінні знаннями, як в інших підходах, а має активно пошукове, самостійне та самоосвітнє спрямування. Щодо освітнього процесу, то останній наповнюється розвивальною функцією, яка стає інтегрованою характеристикою і відповідно формується в процесі навчання та об'єднує знання, вміння, стосунки, досвід, поведінкові моделі особистості.

У тексті закону України «Про освіту» наводяться ключові компетентності, які формуються в учнів у процесі навчальної діяльності. Серед них: уміння вчитися; спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами; математична і базові компетентності в галузі природознавства і техніки; інформаційно-комунікаційна; соціальна; громадянська; загальнокультурна; підприємницька і здоров'язбережувальна компетентності (Про освіту (Закон України), 2020).

Сприятливим середовищем для реалізації компетентнісно орієнтованого навчання в закладах загальної середньої освіти є визначені протягом дослідження дидактико-педагогічні умови, зокрема, досягнення мети повної загальної освіти шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для здійснення успішної життєдіяльності; чітка організація освітнього процесу як системи науково-методичних і педагогічних заходів, де взаємодіють і функціонують усі його складники; спрямованість змісту навчання на активізацію навчально-пізнавальної діяльності й особистісний розвиток учнів; максимальне застосування когнітивно-розвивального потенціалу засобів навчання, що є потужним інструментом формування ключових компетентностей учнів.

Поряд з умовами необхідна наявність ще й психолого-педагогічних чинників, що сприяють реалізації компетентнісно орієнтованого навчання в закладах загальної середньої освіти. До таких чинників відносимо: здатність педагогів реагувати на зміни, гнучкість у прийнятті нових рішень, уміння подолати стереотипи мислення та дій; забезпечення готовності вчителя до реалізації нових завдань.

П. Гальперін у своїх дослідженнях зазначає, що навчатися потрібно, щоб навчитися щось робити, а для цього — дізнатися, як це треба робити. Тобто мета — навчити людину діяти, а знання повинні стати засобом такого навчання (Гальперін, 1965).

Щоб здійснювати навчання учителю мало користуватися визначеними умовами, чинниками, йому потрібен головний інструментарій, що дав би необхідні знання і практичні поради для реалізації компетентісно орієнтованого навчання в закладах загальної середньої освіти.

Саме таким інструментарієм вбачаємо науково-методичне забезпечення як сукупність форм і методів, що сприяють підвищенню рівня фахової підготовки вчителя, зокрема до формування компетентності учнів і реалізації компетентісного підходу. Це створення умов для формування творчої особистості педагога і підтримки професіональної форми його діяльності. Забезпечення цих умов сприяє розвитку у вчителя педагогічної системи, в якій він виявляє себе помічником дослідницької діяльності учнів, а також виробленню педагогічної техніки як помічника у творчій діяльності учнів, спрямованої на послідовне досягнення її творчої продуктивності та формування в учня відповідних компетентностей. Найбільш поширеними формами роботи з вчителями, на нашу думку, є вправи для самопідготовки, тренінги, творчі індивідуальні і групові завдання, практикуми, семінари та ін.

Колектив відділу профільного навчання пропонує як науково-методичне забезпечення підготовки вчителя до реалізації компетентісно орієнтованого навчання в закладах середньої освіти використовувати практичні посібники «Компетентісно орієнтоване навчання: сутність, форми і методи», «Методичні особливості підготовки вчителя до реалізації компетентісно орієнтованого навчання» та навчальну програму «Реалізація компетентісно орієнтованого навчання», де розміщено і теоретичні основи компетентісного підходу в освіті, і практичні поради учителю реалізувати цей підхід на практиці роботи у закладах загальної середньої освіти.

За твердженням А. Хуторського, «перш ніж задавати методологічну основу конструювання конкретної навчальної книги, необхідно визначитися, якій освітній системі вона буде служити» (Хуторський, 2005, с. 11).

Саме тому активна позиція компетентісного підходу в освітньому процесі вимагає відображення в структурі та змісті навчальної літератури таких важливих моментів:

- діагностично поставлених навчальних цілей (з можливістю визначення рівня їх досягнення) відповідно до регламентованих освітньо-кваліфікаційною характеристикою умінь фахівця;
- створення модулів суто діяльнісного спрямування (питання й завдання, що активізують різні види навчальної діяльності);
- формування умінь розв'язувати типові задачі прикладного характеру, формувати теоретичні положення і вести більш складну — дослідницьку діяльність через самостійне вирішення проблем шляхом здійснення дослідницької діяльності;

- методики вироблення навичок самоосвіти й універсальних навчальних умінь;
- формування засобів діагностики, що передбачають визначення рівня досягнення навчальних цілей.

Ф.-М. Жерара й К. Роеж'єра у своїх працях акцентують увагу на таких функції навчальної літератури: надання знань, розвиток умінь і навичок, закріплення та оцінювання знань, допомога в інтеграції їх, довідник, соціальне й культурне виховання (Жерара & Роеж'єра, 2001, с. 32).

Зміст науково-методичного забезпечення підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання розроблявся на основі апробації методики підготовки вчителів до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання в умовах закладів загальної середньої освіти, складниками якої є методи формування загального інтелекту, методи диференціації особистісних особливостей учнів, їх синтезу і типізації для знаходження ефективних підходів до ведення навчання і виховання у класах; метод прогнозування, для допомоги учням у побудові професійної траєкторії і особистісного самовизначення.

З допомогою практичного посібника «Компетентнісно орієнтоване навчання: сутність, форми і методи» авторський колектив доносить до читацької аудиторії вчителів актуальні проблеми реалізації компетентнісно орієнтованого навчання, обґрунтування наукових засад компетентнісно орієнтованого навчання, а саме: філософських, психолого-педагогічних; аналіз форм і методів компетентнісно орієнтованого навчання в сучасній школі, визначені психологічні засади компетентнісно орієнтованих підручників. Особливе місце відведено проблемі підготовки педагога до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання, зокрема з'ясування психолого-педагогічних чинників готовності вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання в закладах загальної середньої освіти.

Структурно посібник складається з чотирьох розділів. Кожен із розділів містить декілька підрозділів, що розкривають суть самого розділу. Так, зміст першого розділу «Компетентнісний підхід як парадигма сучасної освіти» присвячений сукупності філософських, загальнотеоретичних основ науки, системи понять і уявлень, властивих компетентнісному підходу в освіті. Після ознайомлення з цим розділом сучасний учитель буде мати уявлення про сутність компетентнісного підходу як основи модернізації сучасного освітнього процесу, а також розумітиметься на ключових компетентностях, які мають бути сформовані в учнів як результат компетентнісно орієнтованого навчання.

Другий розділ «Наукові засади компетентнісно орієнтованого навчання» знайомить читацьку аудиторію вчителів із вагомим підґрунтям, на якому базується компетентнісний підхід, зокрема, з філософськими, психолого-педагогічними, дидактичними засадами. Знання засад компетентнісної освіти відкриває перед учителем завісу до вихідних, основних положень, принципів зазначеного підходу, дає загальне уявлення про застосування засад в освітньому просторі.

Змістове наповнення третього розділу «Форми і методи компетентнісно орієнтованого навчання» розкриває особливості компетентнісного уроку, методи і засоби компетентнісно орієнтованого навчання, психологічні засади компетентнісно орієнтованих підручників. У цьому розділі учитель отримує чіткі рекомендації про урок, його складові і особливості організації з урахуванням тих вимог, що висуває компетентнісно орієнтований підхід. Також невід'ємним елементом у освітньому процесі, організованому на засадах компетентнісного підходу, є методи і засоби навчання, притаманні цьому напрямку, тому вчителеві дуже важливо вповні володіти цією інформацією. Ознайомлять з цією важливою інформацією вчителів відповідні підрозділи, а саме: «Методи компетентнісно орієнтованого навчання», «Засоби компетентнісно орієнтованого навчання», що розміщені у практичному посібнику.

Останній розділ «Підготовка педагога до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання» інформує про психолого-педагогічні чинники готовності вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання в закладах загальної середньої освіти. А також знайомить з науково-методичним забезпеченням формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності «Нової української школи».

Практичний посібник «Методичні особливості підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання» також містить методичні особливості підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання. Авторським колективом у змісті посібника визначено й проаналізовано психолого-педагогічні чинники і дидактико-педагогічні умови реалізації компетентнісно орієнтованого навчання в закладах загальної середньої освіти, форми, методи і засоби підготовки вчителя до формування ключових компетентностей учнів, розроблено й запропоновано методичні рекомендації для підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання.

Перший розділ цього посібника, що має назву «Наукові засади підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання», знайомить читачку аудиторію вчителів з теоретичними і психолого-педагогічними аспектами підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання у закладах загальної середньої освіти. Учитель, знайомлячись із змістом розділу, з'ясує для себе сутність поняття «компетентнісний підхід». Зокрема, у компетентнісному підході відображено зміст освіти, що не зводиться до знанневоорієнтованого компонента, а передбачає набуття цілісного досвіду вирішення життєвих проблем, виконання основних функцій, соціальних ролей, вияв компетенцій. Такий підхід зумовлює розвиток умінь оперативно вирішувати проблеми, а не інформованість (Болотов, 2003).

Компетентнісний підхід передбачає переорієнтацію провідної освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань і формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій (потенціал, здатність випускника

до виживання, стійкої життєдіяльності в умовах багаточинникового соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно-комунікаційно насиченого простору) (Проковьева, 2008).

У наступному розділі «Педагогічні умови реалізації компетентнісно орієнтованого навчання у процесі підготовки вчителя» автори розкривають категорію «педагогічні умови», наводять і обґрунтовують визначені педагогічні умови, що є ефективними у процесі підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання.

Логічним продовженням змісту зазначеного посібника є третій розділ «Науково-методичне забезпечення підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання», де читачка аудиторія знайомиться з формами, методами, засобами підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання, а також з відповідними методичними рекомендаціями по здійсненню цієї підготовки. Також у додатках до посібника міститься набір вправ і завдань для професійного саморозвитку. Отримані у процесі ознайомлення з посібником знання педагогічних умов, форм, методів, засобів сприяють підвищенню фахового рівня педагога, а також позитивно впливають на проведення ним занять, що призводить до формування в учнів закладів загальної середньої освіти ключових і предметних компетентностей. Важливими порадами для вчителів стали також наведені у посібнику методичні рекомендації, зокрема, найістотнішими з них є: виробити і усвідомити індивідуальний стиль своєї педагогічної діяльності, педагогічного спілкування; вивчати літературу з проблеми психолого-педагогічної компетентності; активно займатися самопізнанням своїх особистісних і професійних особливостей, з метою використання своїх можливостей в освітньому процесі; регулярно аналізувати освітній процес, що дозволить своєчасно виявити професійні труднощі і помилки; підвищувати свій рівень психолого-педагогічної компетентності як особистісну і професійну ціннісну орієнтацію; здійснювати самоосвітню діяльність враховуючи сучасні тенденції у системі освіти, зокрема, реалізацію компетентнісно орієнтованого навчання; регулярно аналізувати свій життєвий і професійний досвід з метою оволодіння адекватною особистісною та професійною самооцінкою; усвідомити, що вміння вирішувати конфліктні ситуації на практиці є життєво необхідним і відпрацьовувати у себе практичні навички вирішення конфліктних ситуацій.

Навчальна програма «Реалізація компетентнісно орієнтованого навчання» розроблена як програма тренінгу для вчителів, містить психолого-організаційну технологію формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності та складається із двох моделей: діагностичної експертизи компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності та корекційно-розвивальної моделі. Згідно з навчальною програмою виявляються психолого-педагогічні фактори, професійно важливі якості та особистісні

детермінанти, які впливають на формування компетентностей конкурентоздатності особистості, що є основою підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання. Серед факторів, зокрема, є такі:

- фактор 1: компетентності цілепокладання, зокрема, оволодіння ефективними стратегіями постановки і досягнення цілей; визначення своєї місії і свого призначення;

- фактор 2: мотиваційна компетентність, зокрема, вміння створювати позитивну мотивацію;

- фактор 3: компетентності подолання психологічних проблем та розвиток стресостійкості, зокрема: оволодіння навичками гнучкого реагування на ситуацію, уміння вийти на новий рівень управління своїми станами; вміння набувати емоційної стійкості в складних життєвих ситуаціях і здатності до швидкої адаптації; оволодіння методами позбавлення від почуття образи, провини, залежностей та інших комплексів; вміння переформовувати наслідки психологічних травм та інших травмуючих спогадів; вміння розвивати стресостійкість та здатність до швидкої адаптації; вміння використовувати методи переформування страхів, фобій, тривоги, песимізму та депресії;

- фактор 4: комунікативна компетентність: оволодіння технологіями ефективної взаємодії з людьми (колегами, керівниками, учнями, батьками, рідними тощо); вміння налагоджувати стосунки довіри і співробітництва; вміння вирішувати міжособистісних протиріччя;

- фактор 5: спеціальні (специфічні) компетентності: подолання конфліктів і вирішення міжособистісних суперечностей; оволодіння мистецтвом публічних виступів; подолання професійного стресу і синдрому професійного вигорання;

- фактор 6: інноваційна компетентність: стан рівня інноваційності (позитивна, нульовий рівень, негативна інноваційність) та тенденції інноваційності (інтелектуально-теоретична направленість, емоційно-практична направленість).

Розроблене науково-методичне забезпечення, що представлено практичними посібниками і навчальною програмою, сприяє ознайомленню читацької аудиторії вчителів закладів загальної середньої освіти з теоретичним підґрунтям компетентнісного підходу в освіті, зокрема, теоретико-методологічними і психолого-педагогічними особливостями, відмінностями від інших підходів, що існували в практиці закладів загальної середньої освіти до нього, а також дає можливість розвинути практичні навички по використанню цього підходу в своїй професійній діяльності з метою подальшого формування компетентностей в учнів.

Висновки та перспективи подальших розвідок в обраному напрямку.

Отже, пропонуване науково-методичне забезпечення підготовки вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання в закладах середньої освіти, а саме практичні посібники «Компетентнісно орієнтоване навчання: сутність, форми і методи» та «Методичні особливості підготовки вчителя до реалізації компетентнісно

орієнтованого навчання», а також навчальна програма «Реалізація компетентнісно орієнтованого навчання», відповідають усім чинним вимогам до навчальної літератури, зокрема, сприяють формуванню професійної компетентності вчителя та підвищенню його фахового рівня, що виявляється у наданні знань, розвитку умінь і навичок, закріпленні та оцінюванні знань, їх інтеграції, також сприяють соціальному й культурному вихованню учнів. Зміст науково-методичного забезпечення викладений так, що визначає діагностично поставлені навчальні цілі; навчальний матеріал суто діяльнісного спрямування; сприяє формуванню умінь розв'язувати типові задачі прикладного характеру, формулювати теоретичні положення і вести більш складну — дослідницьку діяльність через самостійне вирішення проблем шляхом здійснення дослідницької діяльності; методики вироблення навичок самоосвіти й універсальних навчальних умінь; формування засобів діагностики, що передбачають визначення рівня досягнення навчальних цілей.

Використання зазначеного науково-методичного забезпечення для підготовки вчителів до реалізації компетентнісного підходу у зкладах загальної середньої освіти сприятиме вирішенню суперечностей між вимогами суспільства та потребами особистості у процесі формування ключових компетентностей.

Подальшого наукового пошуку потребує методика реалізації психолого-педагогічних і філософських засад компетентнісно орієнтованого навчання в зкладах загальної середньої освіти.

Використані джерела

- Болотов, В.А. & (2003) Сериков, В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной парадигме. *Педагогика*, 10, 7–13.
- Васьківська, Г.О. (2012) Формування системи знань про людину в учнів старшої школи: теорія і практика. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
- Гальперин, П. Я. (1965) Основные результаты исследований по проблеме «формирование умственных действий и понятий»: доклад на соискание учен. степени д-ра пед. наук (по психологии) по совокупности работ. Москва: Б.и.
- Жерар, Ф.-М. & Роеж'єр, К. (2001) Як розробляти та оцінювати шкільні підручники Київ: Анод.
- Паламар, С. (2018) Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. *Освітнологічний дискурс*, 1–2 (20–21), 267–276. http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23964/1/Palamar_S_P%20PPD_PI_2018.pdf
- Прокофьева, А.Г. (2008) Формирование профессионально-педагогической компетентности будущих специалистов в современной информационной образовательной среде вуза. Автореф. дис. канд. пед. наук. Самара, Россия.
- Про освіту (Закон України) № 2145-VIII (2020) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Равен Дж. (2002) Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация Москва: Когито-Центр.
- Хуторской, А.В. (2005) Место учебника в дидактической системе *Педагогика*, 4, 11.

References

- Bolotov, V.A. & Serikov, V.V. (2003). Kompetentnostnaia model: ot idei k obrazovatelnoi paradihme. *Pedahohyka*, 10, 7–13 (in Russian).
- Vaskivska H. O. (2012) Formuvannia systemy znan pro liudynu v uchniv starshoi shkoly: teoriia i praktyka: monohrafiia. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova (in Ukrainian).
- Halperyn, P. Ya. (1965) Osnovnye rezultaty yssledovanyi po probleme «formyrovanye umstvennykh deistviy i poniatyi»: doklad na soyskanye uchen. stepeny d-ra ped. nauk (po psykholohyy) Moskva: B.y. (in Russian).
- Zherar, F.-M. & Roehzier, K. (2001) Yak rozrobliaty ta otsiniuvaty shkilni pidruchnyky Kyiv: Anod (in Ukrainian).
- Palamar, S. (2018) Kompetentisnyi pidkhid yak metodolohichniy oriientyr modernizatsii suchasnoi osvity Osvitolohichniy dyskurs, 1–220–21), 267–276. http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23964/1/Palamar_S_P%20PPD_PI_2018.pdf (in Ukrainian).
- Prokofeva, A.H. (2008). Formirovanie professionalno-pedahohicheskoi kompetentnosti budushchikh spetsialistov v sovremennoi informatsionnoi obrazovatelnoisrede vuza. Avtoref. dis. kand. ped. nauk. Samara, Russia (In Russian).
- Pro osvitu (Zakon Ukrainy) № 2145-VIII (2020). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (in Ukrainian).
- Raven, Dzh. (2002). Kompetentnost v sovremennom obshchestve. Vyavlenie, razvitie i realizatsiia Moskva, Kohito-Tsentr (In Russian).
- Khutorskoi, A.V. (2005) Mesto uchebnyka v dydaktycheskom systeme. *Pedahohyka*, 4, 11 (in Russian).

Valentyna Dorotiuk, Candidate of Psychological Sciences, Senior Researcher, Head of Profession-Oriented Education Department, Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Fessalonika Levchenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Senior Research Fellow of Profession-Oriented Education Department of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Valentyn Rohoza, Candidate of Pedagogical Sciences, Research Fellow of Profession-Oriented Education Department of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT FOR TRAINING TEACHERS TO IMPLEMENT COMPETENCY-ORIENTED LEARNING AND TEACHING

The study was performed within the R & D (registration number 0121U100346)

The article considers the development of an innovative product in the education system, notably the scientific and methodological support for training teachers to implement competency-oriented learning and teaching in institutions of general secondary education. The goal and objectives of the article which specify the substantive content of the scientific and methodological support for training teachers to implement competency-oriented learn-

ing and teaching in institutions of general secondary education, based on determined criteria, are framed. Those included the didactic and pedagogic context (achieving educational goals through the development of key competencies; a well-defined arrangement of the education process as a system of the scientific-methodological and pedagogical activities; focusing of the education content on intensification of learning-cognitive activities and personal development of learners; maximum use of cognitive and development potential of teaching aids) as well as psychological and pedagogical perspectives (teacher ability to respond to changes, flexibility in decision-making, the ability to overcome patterns of thinking and actions; teacher preparedness to comply with new challenges).

The scientific and methodological support for training teachers to implement competency-oriented learning and teaching is represented as an outcome, which includes practical guides “Competency-oriented Learning and Teaching: Essence, Forms and Methods”, “Methodological Features of Training Teachers to Implement Competency-oriented Learning and Teaching”, and the syllabus “Implementation of Competency-oriented Learning and Teaching”. In the text of the article, the structure and a brief content overview of the manuals and the curricula are included. Furthermore, the impact of the extensive use of the aforementioned scientific and methodological support in the process of teacher self-training, which contributed to improving teacher professional expertise and developing the competencies of learners of institutions of general secondary education, is ascertained.

The conclusions of the study are that the introduction of the scientific and methodological support for training teachers to implement competency-oriented learning and teaching, which is developed on the basis of the determined criteria, enhances professional self-actualization, which has a positive impact on the process of formation of learner competencies.

Keywords: scientific and methodological support; competency-oriented approach; education process; competencies; institutions of general secondary education.